

Bilinçli hasta, doğru sağlık haberleriyle olur!

Yasemin K. Şahinkaya

Sağlık haberciliği bir ülke için olmazsa olmazlardan. Hasta ve potansiyel hastalar açısından bilinçlenme, kendilerini ve hastalıklarını tanıyabilme, doktorla geçirilen zamanı en verimli hale getirebilme, haklarını bilebilme gibi faydalarının yanı sıra yeniliklerden, gelişmelerden haberdar olma anlamında da çok etkilidir. Ancak başta doktorlar olmak üzere çoğunluk sağlık çalışanı ve halk, yapılan sağlık haberlerine inanmadıklarını, doğru olmadığını düşündüklerini söylemektedirler. Burada şöyle bir ayrıma gidilmesinde fayda var: İnsanlar sağlık ha-

bercileri tarafından yapılan sağlık haberlerine mi, gazetelerde ya da televizyonlarda yer alan çeviri, adapte olmuş sağlık haberlerine mi tepkililer? Tabii okuyucu/izleyici olarak bunların ayrımını yapmak pek kolay değil. Genel olarak insanları yanlış yönlendiren yabancı yayınlardan alınan, ancak adapte edilmeden, Türkiye’de olup olmadığı araştırılmayan, çoğu zaman da dünyada uygulanabilirliği için bile en az on yıl gibi bir süre gerektiren, sadece hayvanlar üzerinde yapılmış çalışmaların sanki yarın uygulanacakmış, umulmadık dertlere derman olacakmış gibi verilmesidir sorun.

Bunun yanı sıra özellikle bazı hekimler

başta olmak üzere sağlık sektörü içinde bulunan bir kısım insan, sağlık haberlerinin de tıp menşeli kişiler tarafından yapılmasının daha doğru haberler çıkması açısından iyi olacağı gibi bir kanıya sahipler. Bu bakış açısı siyasetçinin siyaset, ekonomistin ekonomi, sosyetiklerin magazin haberi yapması gibi gazetecilik mesleğini hiçe sayan ve kesinlikle etik olmayan bir bakış açısının doğmasına sebebiyet vermektedir.

Sağlık haberciliği vardır!

Türkiye’de sürekli zikredilenin aksine sağlık haberciliği vardır. Son derece de ehil kişiler tarafından yapılmaktadır. An-

çak Türkiye'de sağlık editörlüğü kavramı henüz her basın ve yayın kuruluşunda oturmamıştır. Yani medyada her sağlık haberinin belli bir süzgeçten geçtiği bir sağlık servisi yoktur. Bu da yer alan bir takım haberlerin yanlış olmasının yanında, yanlış yönlendirici olması gibi olumsuz bir sonucu da beraberinde getirmektedir.

Kişiyi birebir etkilemesi açısından en çok okunan, en çok izlenen haberler olma özelliğine sahip sağlık haberleri ile ilgili olarak konunun uzmanlarıyla konuştuk. Eğitim ve Sağlık Muhabirleri Derneği (ESAM) Başkanı ve NTV Sağlık Editörü Sibel Güneş, Sabah Gazetesi Sağlık Editörü Esra Tüzün, Milliyet Gazetesi Sağlık Editörü Ayşegül Aydoğın Aktan ile Türkiye'de sağlık haberciliği nasıl, nasıl olmalı; mevcut yanlış anlama ve doğru olmayan haberlerin nasıl önüne geçilebileceği gibi konuları konuştuk.

Sibel Güneş,
ESAM Başkanı,
NTV Sağlık Editörü:

Hekimleri zor duruma düşürecek haberler

"Hekimler özellikle tıbbî hata kavramlarıyla ilgili konular ön plana çıktığı zaman bunu genellikle hekim düşmanlığı olarak algılıyorlar. Tıbbî hatalar Amerika'da 5. ölüm nedeni, tıpta en fazla para harcanan konulardan biri... Türkiye'de ise bu yüzden ölenlerin rakamı belli değil. Ama her doktorun 'size anlatamam' dediği, 'ah neler oluyor bir bilseniz' dediği bir hikâyesi var. Sektör içinde tam anlamıyla bir denetim olmadığı, yapılan bir hatanın Türkiye'de bir karşılığının olmaması, vatandaş hukuksal süreçle de uğraşarak hak arama talebini zamanında yerine getiremediği için gazetelere yansıyor. Bu tür haberlerin medyada yer alması 'gazeteciler hekimleri zor duruma düşürecek haberler yapmayı severler' gibi bir yanılgıya neden oluyor. Hiç ilgisi yok. Tabii ki gazetecinin bu konuda sorumluluğu her iki tarafın da gö-

rüşünü alarak olayı tarafsız bir şekilde yansıtmasıdır, bu noktada hekimlerin zarar görmemesi için, meslek örgütleriyle işbirliği yapıp, açıklamayı orada yapmalarını öneriyorum. Çünkü memur olduğu için birçoğu konuşmıyor. Konuşmadığı için biz de görüş alamıyoruz. Haber bir tarafı eksik olarak medyaya yansıyor. Bu tip olaylarda mutlaka meslek örgütlerine başvurarak o konuyla ilgili bir değerlendirmenin ortaya konması gerekiyor."

Çeviri haberler için...

"Sağlıkta yeniliklere gelirsek, ben bu mesleğe başladığımdan beri kansere çare bulunuyor, AIDS'in aşısı bulunuyor vb. Bu haberler nereden kaynaklanıyor? Bu bilgiyi Türkiye'de kimse üretmiyor. Bu bilgi yurtdışından geliyor. Yurtdışından geldiği için oradan gelen her şeye çok güvenilir anlayışı da hakim Türkiye'de. Oradan gelen bilgi birebir aktararak medyada yer alabiliyor. Dış haberlerden gelen bu tip haberler medyada sık sık yer alabiliyor. Ama bu haberleri üretenler de yurtdışındaki hekimler ve araştırmacılar..."

Yurtdışından gelen bilgilerin algılanmasında ve medyaya yansıtılmasında iyi bir editöryal ayıklama süreci bazen olmayabiliyor. Çünkü bu haberler sağlık muhabirlerinin ya da editörlerin elinden geçmeden televizyon ya da gazetelerde yer bulabiliyor. Buradaki anahtar mekanizma, mesela antibiyotik tedavisi kanser hastalarında saç dökülmesine engel oluyor gibi bir bilgiyi yazarken başlangıca laboratuvarında hayvanlar üzerinde yapılmış bir çalışmaların sonucu olduğunu vurgulamamız gerekiyor. Her haberin sonuna eğer bunu bir hekim gazeteciyle paylaşıyorsa da belirlenen tedavinin uygulanabilir olması için ne kadar bir sürenin geçmesi gerektiği de eklenmesi gerekiyor.

Aksi halde bu editöryal süreç iyi işlemediyse, hekim de bu bilgiyi gazeteciyle paylaşırken 'en az şu kadar bir süreç gerekiyor' demediyse telefonlar işlemeye başlıyor ve bu bilgiye ya da tedaviye nasıl ulaşabilirim diye bir çaba başlıyor. İnsanları ciddi bir sıkıntıya elbirliği ile sokmuş oluyoruz. "

Sağlıkta güvenilirlik+kâr

"Televizyonlar, ajanslar, gazeteler ellerinde sağlık muhabirlerinin değerini iyi bilmeli, editöryal süreci onlara teslim etmelidir. Çünkü güvenilirlik + kâr. Güvenilirlik için de o konuda yetişmiş insandan yararlanmak gerekiyor."

Özel hastanelerde var ama kamu kurumlarında 'Halkla İlişkiler' birimlerinde çalışan insanlar yok. Bu kadrolarda da gazetecilik yapmış insanların istihdam

"Yurtdışından gelen bilgilerin algılanmasında ve medyaya yansıtılmasında iyi bir editöryal ayıklama süreci bazen olmayabiliyor. Çünkü bu haberler sağlık muhabirlerinin ya da editörlerin elinden geçmeden televizyon ya da gazetelerde yer bulabiliyor."

edilmeleri gerekiyor ki bilginin paylaşımı anlamında sağlıklı bir iletişim olsun. Gazeteci bir konuda problem olduğu zaman resmi bir kurumu arıyor ve bunun yanıtını alamıyor. İzin sürecine bağlı, değişik kaygılar devrede ve bu yanıt size gelmiyor. Ya da bir olayın sunulması çok isteniyorsa, kurumun, doktorun ya da sağlık personelinin reklamı yapılacaksa medyanın gözüne sokularak getiriliyor. O zaman şöyle bir yanıt ortaya çıkıyor: Sağlık sektörü yalnızca reklam ve para getirecek bir uygulama varsa gazeteciye bir şey sunulur gibi bir ön yargıya sahip, doktorlar da sağlık personeli de gazeteciden yalnızca bir konu ancak abartıysa, reklam dönüşü varsa gazeteciler ilgi gösterir gibi anlamsız bir ön yargı ile karşı karşıya geliyor.

Ben 20 yılı aşkın süredir bu işle uğraşıyorum. Bu algıda biraz düzelme olduğunu söyleyebilirim. Örneğin bu ameliyatı ben yaptım, bu tedaviyi ilk kez ben yaptım, bunu ben geliştirdim gibi bir sürü açıklama yapılıyor ve bunu da gazetecileri çok eleştiren hekimlerin meslektaşları yapıyor. Bu haberler televizyona ya da gazeteye yansıyor. Gazetede, 'bunu ben söylemedim gazeteci yapmış' gibi bir klasik savunmaya giriliyor. Televizyonda bunun kaçıışı yok

Sağlık meslek mensupları gazeteciyle

“Genel olarak sağlık haberleri yanlışdır deyip kestirip atmak doğru değil. İstanbul Tabip Odası'nın yaptığı bir çalışma var: Başlık, içerik ve bilimsel bilgi uyumu açısından on bin haber üzerinde yapılmış çalışmada yüzde 70'e yakınının doğru haberler olduğun yönelik bilimsel veriler var.”

bilgiyi paylaşırken ne söylemek istediğini önceden iyi hazırlamaları, gazetecinin arkadaşı olmadığını, sohbet etmeye gelmediğini bilmeleri gerekiyor. Gazeteci kamu yararı adına bir bilgi almak ve kamuyla paylaşmak adına geliyor. Hekimlerin neyi söyleyip neyi söylememeleri gerektiği konusunda kafalarında bir karmaşa hakim. Bu konuda iyi bir ön hazırlık yapmaları gerekiyor. Ve hekimlerin sansasyonel açıklamalar yapan meslektaşlarıyla ilgili çok fazla yaptırım şanslarının çok olmadığını görüyorum. Bir tepki mekanizması işler diye... “

Haber kötü, haberci kötü

“Genel anlamda her şey şöyle işliyor: Haber kötü; haberci kötü yapmıştır. Medyayı düzeltelim elbirliği ile temizleriz, düzeliriz gibi bir yanlışlık var. Asla böyle değil. Herkes medyada kendini görüyor. Medyada gördüğünüz kendi yüzünüz... Orada daha abartılı görevlirsiniz ama özünde siz varsınız!

İstanbul Tabip Odası'nın yaptığı bir çalışma var: Başlık, içerik ve bilimsel bilgi uyumu açısından on bin haber üzerinde yapılmış çalışmada yüzde 70'e yakınının doğru haberler olduğun yönelik bilimsel veriler var. Burada haberi hatasızlaştırmak için ne yapılması gerekiyor?

Tartışmalı bir konu gündeme geldiği

zaman Türkiye'de yanlış hatırlamıyorum 70'e yakın uzmanlık derneği var. Türkiye'de seçilmiş bilimsel anlamda kanaat önderi diyebileceğimiz insanlardan oluşuyor. Bu dernekler medyaya bilgi vermek adına kendi bilimsel danışma kurullarını açıklamalı. Tartışmalı bir konu gündeme geldiğinde de o konuyu soğutmadan bilimsel gerçek ne ise o açıklanmalı. Bizde sistem şöyle işliyor: Tartışmalı bir konu var, telefon açıyorsunuz, 'biz bu konu üzerinde çalışalım, size haber verelim' diyorlar o arada binlerce kez gündem değişiyor, haber unutuluyor, hayat akıp gidiyor. Gazeteye ya da televizyona çıkan şey bilimsel bir yayın değildir. Kendi dinamizmini yakalayamazsa, o bilginin medyada düzeltilme şansın da maalesef mümkün olmuyor.”

Medyanın nöbetçi doktorları

“Medyada nöbetçi doktorlar var. Her durumda konuşuyorlar. Niye konuşuyorlar? Diğer insanlar telefon açıldığında; 'şu an sizinle konuşmam, hastam var. Üzerinde çalışmadan bir şey söyleyemem,' diyor. Bu kapı kapandığı zaman gazeteci görüş almak için konuşan birini seçmesi ve günü kurtaracak kadar da bir bilgi vermesi halinde gazetecinin o doktoru zamanla tercih ediyor olması kaçınılmaz hale geliyor. Bir başka yayın kuruluşu da bu iyi konuşuyormuş diye o insana yöneliyor. Hatalı bir süreç. Kabul edilebilir bir tarafı yok.

Gazeteci herkese eşit mesafede olmalı, sürekli değişik ve alanında nitelikle insanları televizyona ya da gazeteye çıkarma konusunda bir sorumluluk duymalı. Burada da yine uzmanlık dernekleri kendi danışma kurullarını oluştururlarsa bu sancı epeyce bir oranda azalır. 'Bu adamları yayına ya da gazeteye sürekli çıkartarak bunların çok hasta bakmasına neden olunuyor' deniliyor. Danışma kurulları olursa 'ticari hareketlilik yaratıyor' iddiası da kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Medyatik kişiler kendi meslek örgütleri tarafından da eleştiriliyor, ama onlara karşı bir yaptırım olmadığı gibi, kimse de çıkıp doğru yaklaşım budur demiyor.

Medyayı nöbetçi doktorlara muhtaç etmemesi gerekenler o şikâyet eden grup. Eğer başka birinin sürekli çıkıp konuşmasından rahatsız oluyorsa, sektörü bağlayacağını düşündüğü konularda ya da (yasal anlamda bir boyutu olabilir) ona konuşmaması konusunda bir görüşmesi olabilir ya da dernek hemen açıklamasını yapar. Kendi meslektaşına karşı da yapabilir.

'Vatandaş yanlış yönlendiriliyor, bu konuda bilimsel doğru budur, bu işlem, bu tedavi şu şekilde uygulanmalıdır' şeklinde bir açıklama yapacak refleks

geliştirmek zorunda. Medyayı kamuoyu yararına iyi kullanmayı doktorların öğrenmesi gerekiyor.”

Tıp eğitimli gazeteciler..

“Bir de özellikle hekimler sağlık muhabirlerinin tıp eğitimi almaları gerekir gibi bir yanlışlık içerisindedir. Tıp eğitimi alırlarsa bu işi çok düzgün yaparlar gibi bir yanlışlık var. Hayır hiç de öyle değil... Bu eğitimi almış insanlar çok iyi yazabilseler, çok iyi halkla paylaşabilselerdi bu başka bir şey olurdu. Gazetecilik bir bilginin halkla en iyi paylaşma biçimini geliştiren bir meslektir. Ben doktor bakış açısının herhangi bir bilgiyi sağlıklı bir şekilde vatandaşa yansıtamayacağını düşünüyorum. Çünkü en güçlü hastanın en zayıf doktor karşısında bile zayıf olduğu kanaati hakim. Çünkü hasta hekim ilişkisinde denge daima doktorun lehinedir. Bu ilişki içerisinde hâlâ Türkiye'de Tanrı-kul ilişkisi olduğuna dair yaygın bir kanaat var. Bunu belli bir eşitlik seviyesine taşımak için de çalışmalar var. Bu konu yurtdışında da tartışılan, üzerinde çalışmalar yapılan bir konu. Doktorların hastalarını ilk dinleme sürelerinin bir dakikayı aşmadığı gibi bir rakam var. Onun için bu işi sağlık habercisinin yapması en doğrusu... Sağlık habercileri de kendilerinin bu alanda sürekli güncelleyecek, yenileyecekler. Haber kaynaklarını değişik kesimlerden ve her kuruma eşit mesafede davranarak bulacaklar.

Ama doktorlar, uzmanlık dernekleri ve meslek örgütleri de bu konuda istekli olacaklar. Doktorların iletişime olan ilgisi hastasını iyi bilgilendirmeyle ilgili olmalı. İnsan sağlığı ile ilgileniyorlar ve çok önemli bir iş yapıyorlar. Belli bir süre sonra şöyle bir kanaat geliyor. Bazı hekimler her işi en iyi yaptıklarını düşünmeye başlıyorlar. En iyi gazeteciliği, en iyi televizyon programını kendilerinin yaptığını düşünüyorlar. Olay bu kadar basit değil! Gazeteci tıbbin tek branşı ile değil onlarca alanıyla ilgili. Doktorların takip edemediği onlarca uzmanlık alanındaki gelişmeyi takip edip ve sürekli haber yapıyor. Onlar hasta bakarken gazetecinin ne kadar toplantıya katıldığını, ne kadar insanla görüştüğünü, ne kadar okuduğunu göz ardı ediyorlar. Birçok bilgiyi sağlık habercisinden duydukları da oluyor. Sağlık habercilerini iyi algılayıp, bilgiyi iyi paylaşan dernekler ya hekimler bunun sonuçlarını alıyorlar zaten. Kendi problemlerini iyi anlaştıkları zaman kamuoyunda bir platform oluşuyor ve çözüme giden süreç hızlanıyor.”

Doğru sağlık haberi için ne yapılmalı?

“Kamu kurumlarında mutlaka 'Halkla İlişkiler' birimlerinde gazetecilik köktenli

insanların istihdam edilmesi gerekiyor.

- Gazeteciyle bilginin talep edildiği gün paylaşılması gerekiyor.
- Bilgiyi paylaşırken tıbbî terimlerin Türkçe karşılıklarının önceden düşünülerek paylaşılmasını öneriyoruz.
- Haberleri paylaşırken sağlık habercilerinin tercih edilmesini öneriyoruz.
- Bilimsel tartışma konusu olan noktalara da ilgili hem hekimler açısından hem de medya açısından güvenilirlik çizgisinin aşağıya çekilmemesi için konu sıcakken o konuyla ilgili görüşün kısa sürede paylaşılması gerekiyor. Tartışmalı konularda gerçek bilimsel açıklamalar üç ay sonra falan yapılıyor.
- İletişim Fakültesi'nden mezun olan insanların istihdam edilmesi ve gazetelerde özellikle bu konuda servisler oluşması gerekiyor. Çünkü eğitimle ilgili servisler var, sağlık da eğitim kadar dinamik bir alan ve gerçekten insanların birebir ilgilendikleri bir alan. Vatan-daş bunu hak ediyor.

Bu konuda hem gazete yönetimlerini hem de sağlık meslek örgütlerinin yapması gerekenler var.”

Esra Tüzün, Sabah Gazetesi Sağlık Editörü

Künyesinde sağlık editörü bulunan tek gazete

“Sağlık servisi, ekonomi, istihbarat, magazin gibi diğer servislerde olduğu şekilde ilerliyor. Bu sağlık haberlerinin daha kaliteli ve daha doğru şekilde halka ulaşması demek. Amaç bu. Bunun için işleyiş ise şu şekilde: Sabah toplantılarında haber akışı belirleniyor. Her servisten sağlık haberi gelebilir. Ekonomiden de gelebilir, magazinden de gelebilir ve en çok kaynak da dış haberler. Çünkü dünyanın her yerinden bir sürü sağlık haberi gün içinde geliyor. Böyle bir akış var. Bunların sentezini yapabilecek, bize adapte edebilecek imkân tanıyorlar burada.

Gelen bütün haberler, sağlık servisinin süzgecinden geçip halka ulaşıyor. Diğer gazetelerde bu şekilde değil. Mesela geçenlerde bir gazetede, 'PGT ile İngiltere'de seçilmiş bebek' başlıklı bir yazı çıktı. Bu neredeyse Türkiye'de on yıldır yapılıyor. Şimdi bu ilk defa yapıldı, İngiltere'de yapıldı diye verirsiniz, haberi tamamen yanlış sunmaktır. Bunu anlamak ve elekten geçirmek burada sağlık servisinin işi. Danıştığımız doktorlarımız da var, dış haberlerden bir sağlık haberi geldiği zaman mutlaka biz bir elekten geçirip veriyoruz.

Ben 20 yıldır gazetecilik yapıyorum. Ekonomi haberciliğinden geliyorum. Sağlık aynı zamanda bir sektör ve çok geniş bir sektör. Bu sektöre gereken önem verilmeli diye düşünüyorum.

Konuşmayan doktorlara akıllı hastalar

“Türkiye'de doktorlar o kadar az konuşuyorlar ki; ben yaptım oldu, bitti mantığı... Bu mantıktan hem hastayı hem de doktoru kurtarmak gerekiyor. Ve biz de bunu yapmaya çalışıyoruz. Hasta doktora gitmeden bilinçlenirse hastalığına, sormak istediklerine karşı, o zaman hem doktorla olan zamanı daha tasarruflu kullanır hem de doktordan istediğini alma anlamında daha tatmin olmuş olur. Ben yaptığım dizilerde hastayla doktora karşılıklı konuşma formatını yaratıyorum. Bir doktor bir hastaya o kadar zaman ayırıyor ki aynı dersten muzdarip pek çok insan o hastalığın detaylarını öğreniyor.

Bunu normalde bir doktorun yapması zaman anlamında, özel hastaneler de dahil çok zor. Ama bana bu vakti ayırıyorlar, ben de kendimi hastaların yerine koyuyorum. Tek yaptığım bu... Böylece benim dizimi okuyan o hastalıktan muzdarip kişi doktora gitmeden zaten gerçekten donanımlı hale geliyor.

Ama yine de açık noktalar olacaktır. Kendi şikayetleri, sorunları olabilir, genel o hastalığın sorunları dışında bunları doktora sorabiliyor. Benim yaptığım bir dizi de kafasına takılan noktaları kontrol edebiliyor. Ama bilinçleniyor. Biz sağlık habercileri akıllı hasta yaratıyoruz.”

Haberler doktorlara değil hastalara yapılıyor

“Biz sağlık haberlerini doktorlara yazmıyoruz hastalara yazıyoruz. Onların egosunu tatmin etmek için yapılmış sayfalar, haberler değil sağlık haberleri, sağlık sayfaları. Reklamlarını yapmak gibi bir niyetimiz kesinlikle yok. Eğer bu yola kayarsak, yanlış yapmış oluruz ki bu zaman zaman istemesek de olabiliyor. Onun için doktorların bu konuda

Genel olarak gazete ve televizyonların bünyesinde bir sağlık servisi olmalı ve gelen tüm sağlık haberleri bu servisin eleğinden geçtikten sonra hazırlanmalıdır. Ancak şu anda Türkiye'de bünyesinde ve künyesinde 'sağlık servisi' olan tek gazete var. Sağlık haberlerinin doğruluğu açısından bu sistemin tüm medya kuruluşlarında oturtulması gerekiyor.

çok da tatmin olmaları gerekmiyor.

Haberleri beğenmemeleri çoğu zaman anlatım dilinin basit gelmesinden kaynaklanıyor.”

Doktordan gazeteci olur mu?

Haberi bir doktorun anlatması çok zor. Anlatmak işi, uzmanlık gerektiriyor ki bu konunun da uzmanları bizleriz. Dünyada da sağlık haberlerini doktorlar yapmıyorlar. Keşke yapabilseler. Bençe Mehmet Öz bu işi çok iyi yapıyor. Ama business okumuş, bildiği bir konuyu anlatmanın yolunu okumuş, öğrenmiş. Türkiye'de çok iyi doktorlar, çok iyi akademisyenler var. Ama kendilerini anlatamıyorlar. Anlatmak üzerine kişisel eğitim almaları lazım. Bir işi çok iyi bilmek çok iyi anlatmak anlamına gelmiyor. Bizlerin yaptığımız bilgiyi, tıp dilini halk diline çevirmek. Ben sayfalarımın halkın anlayacağı dili kullanıyorum. Ve okuyan insanlar da her geçen gün bilinçleniyor.

Geçen gün LDH ve HDL oranlarını karıştırmışım, onlarca mail aldım. Nasıl böyle bir hata yaparsınız diye? Demek ki insanlar öğrenmiş ki yapılan hatayı fark edebiliyorlar. Benim çok hoşuma gitti. Bilinçli bir hasta yaratmışım ve be-

“Gazetecilik bir bilginin halkla en iyi paylaşma biçimini geliştiren bir meslektir. Ben doktor bakış açısının herhangi bir bilgiyi sağlıklı bir şekilde vatandaşa yansıtamayacağını düşünüyorum. Çünkü en güçlü hastanın en zayıf doktor karşısında bile zayıf olduğu kanaati hakim. Çünkü hasta hekim ilişkisinde denge daima doktorun lehinedir.”

nim böyle bir hata yapabileceğimi kabullenemiyorlar diye... Bu aslında önemli bir detay.

Her doktora ulaşmak mümkün olmuyor..

“Her doktora, her istediğinizde, ihtiyaç duyduğunuzda ulaşmak mümkün olmuyor. Ancak benim en büyük kazançlarımdan biri artık istediğim zaman istediğim doktora ulaşabiliyor olmam. Ulaşamama olasılığım hemen hemen yok gibi. Bakanlık bile o kapıyı açıyor. O düzeye getirdim. Bu da zamanla oluyor. Kaynak ne ise oraya da bir şekilde ulaşmak lazım.

Ancak benzer isimlerin tekrarı oluyor bazen... Ancak anlatabilen doktor çok az. O anlatabilen doktorların bazıları da gerçekten ansiklopedi gibi. O ansiklopediden bir tek şey bakıp yerine koyamazsınız. Münci hoca bir idol. Organ nakli ile ne zaman bir haber yap-sam tabii ki Münci Hoca'ya soracağım.

Kalple ilgili bir şey yaptığım zaman kesinlikle Mehmet Öz'e danışacağım. Mehmet Öz benim editörlüğümde çok önemli isimlerden biridir aynı zamanda. Anlatım dilinin hakimiyeti onda müthiş. Çok basit anlatabiliyor.

Göz de ise Halil Bahçecioğlu, çok iyi anlatabilen bir doktor. Gözle ilgili birçok doktor ve bu alanda ciddi bir rekabet var ama ben ona sormayı tercih ediyorum. Mesela Onur Hoca, Onur Erol. Onur Hoca benimle röportaj yapmadan bir gece önce oturup çalışır biliyorum. Böyle bir disiplini vardır. On yıl içinde doğru bilgi alıp almadığınızı kontrol etme olasılığınız çok oluyor. Bir süre sonra inanıyorsunuz bu isimlerin doğru bilgi vereceğine.”

Doktorlara iletişim eğitimi

“Doktorların iletişim eğitimi almaları şart. Anlatamıyorlar. Biliyorlar ama anlatamıyorlar. Anlatamadıklarını kabul etmiyorlar yazıda karşılıklarına çıktığı zaman çok yaşıyorlar.

Çocuklarda boy uzatma ile ilgili bir haber yaptım. Oya Ercan ile röportaj yaptım. Müthiş bilgiler verdi. Röportaj çıkınca nasıl böyle bir röportaj yaparsın, rezil oldum diye. O kadar üzüldüm ki. Bunları söylediniz diyorum. Benim hayal gücüm, bilgim yok bu konuda... Değiştirme olasılığım yok, birebir yazıyorum. Ama şöyle bir şey oldu. Bir ay sonra beni aradı dedi ki 'Esra, yaptığın röportajda anlatılanları hastaların hepsi anlamış' dedi.

Doktorlar yapılan haberlere ilk tepkiyi akademisyen arkadaşlarından alıyor. Tabii ki burada basic bilgiler olduğu için onlara bunu mu anlattın gibi bir eleştiri oluyor. Ancak bir doktorun hastalara anlatamadığı şeyi bir haber anlatabiliyor. Ancak akademisyenler bu konuda daha iyiler. Onlar ders verdikleri için daha iyi anlatıyorlar. Daha iyi ifade ediyorlar.

İletişim eğitimi almalarını şu açıdan söylüyorum hasta ile çok iyi iletişim kuran zaten basınla çok iyi diyalog kurar. İyi doktor, tekniği iyi doktor değildir. Hastasıyla iletişim kurabilen doktordur. Dünyanın en karmaşık tedavisini bile hastaya uygulayacak olsa hasta ne yapacağını adım adım bilmek zorunda. Son söz hastada olmalı. Türkiye'de doktorlar bunu açıklamıyor, 'sen bana güven' diyor.

Tabii ki doktoruna güveneceksin ama onu seçmemesine, onun tedavisini tercih etmemesine açık kapı bırakmalılardır. Bu bir doktor açısından zordur ama yapabilmelidir. Tüm ayrıntıları hastasına anlatmalıdır.

Stent takılacak diyorlar. Stent kelimesini hayatında ilk defa o anda duyan birçok insan var. Ve o an karar vermek zorunda kalıyor. Hayatta hiç bilmediniz bir konuda, hayatınızla ilgili bir konuda birden karar vermek zorunda kalabiliyorsunuz. Tabii ki burada basına çok görev düşüyor. Tabii ki bilinçli hasta böyle yaratılı-

yor. O an doktorla hasta karşı karşıya geliyor. O andan önce biz varız.”

Ayşegül Aydoğan Aktan
Milliyet Gazetesi
Sağlık Editörü

Editörlük anlayışı şart!

“En doğru sağlık haberinin çıkması için gerek yazılı gerekse görsel medyada editörlük anlayışına geçilmesi lazım. Çok iyi sağlık habercileri var, ama tüm sağlık haberleri onların süzgecinden geçmediği sürece bir düzelme olmayacaktır. Çok iyi haber yapılabilir ama başka bir sayfada çıkan bir sağlık haberi, o gazeteye olan inancı siler. Ayrıca bir tek doktora yönelik köşelerin olması çok üzücü. Yeterli değil bu. Bir doktorun sağlığı anlatmasının böyle bir handikapı var. Sadece kendi bilgilerini insanlara anlatıyor. Oysa biz, bir bilgiyi kontrol etmek için on doktora soruyoruz.

Bilim tez ve anti tezlerden oluşur. Biz sağlık sayfalarında bunu yapmaya çalışıyoruz. Halkın kafasını karıştırmadan, iki görüşü de bilip ona göre karar vermesini sağlamaya çalışıyoruz. Farklı bakış açılarına sahip olmasını sağlamaya çalışıyoruz. Bunu bir doktor yapamaz.”

“Öncelikle doktorların, sağlık haberlerinin tümünün yanlış olduğu konusunda ağız birliği ettiğini düşünmüyorum. Çünkü 12 yıldır sadece sağlık haberi yapan bir sağlık muhabiri ve sağlık sayfalarının, sağlık eklerinin editörlüğünü yapan biri olarak yıllar içinde yaptığımız çalışmaların çoğunun olumlu eleştiriyi aldığını söylemem gerekir. Tabii burada anlatmak istediğim, haberin hekimlerin beğenmesine sunulmasıyla ilgili değil...”

Bizim için asıl önemli olan, halkın anlayacağı, istediği ve beklentisini karşılayacak türde sağlık haberlerini yapabilmektir. Tabii ki yapılan bazı sağlık haberlerini 'yanlış' veya başka tabirlerle niteleyen hekimlerin olduğu da bir gerçek. Ama bunları azınlıkta görüyorum.

Sağlık muhabirinin öncelikli görevi, kamuoyunu yaptığı haberlerle bilgilendirmektir. Tabii bilgilendirmek denildiğinde bunun ne şekilde ve nasıl yapıldığı önemli. Belki de önce bu noktada, sağlık muhabiri ve hekimlerin anlayış olarak birbirine zıtlıkları ortaya çıkıyor. Şunu vurgulamak gerekir ki sağlık haberi, kamuoyuna "haber verme", "güncel olanı aktarmak" amacını taşır.

Bu nedenle kimi hekimlerin burun kıvrıldığı konular, bizim için haber değeri taşıyabildiği gibi vatandaş için de altın değerinde bir bilgi içerebilir.

Sağlık haberinin dili çok önemlidir. Tıbbın spesifik bir terminolojiye sahip olmasında sağlık muhabiri, röportaj

yaptığı haber kaynağı doktorla vatandaş arasında bir süzgeç görevi görür adeta. O dili anlayıp, ne anlatılmak istendiğini kavrayıp, özümseyen, özetleyen ve doğru bir şekilde aktaran kişidir sağlık habercisi."

Sağlık gazeteciliği kurumsal

"Geçtiğimiz sayınızda Sn. Etyen Mahçupyan'ın, 'Türkiye'de sağlık gazeteciliği olmalı' şeklinde bir demecine rastladım. İyi sağlık gazeteciliğinin ülkede yerleşik bir kurum olması gerektiğinden bahsetmiş ki bence hiçbir dönemde sağlık gazeteciliği bu dönemde olduğu kadar kurumsallaşmamıştır. Muhabirlik mesleğinin önemli ihtisaslaşma alanlarından biri olan sağlık muhabirliğinin, bir ihtisas alanı olarak birçok basın kuruluşunda hak ettiği yeri aldığına, önümüzdeki yıllarda daha da yerleşik bir hale geleceğine inanıyorum."

Doktordan gazeteci olmaz

"Sağlık muhabirliği, ekonomi, politika ve spor muhabirliğinde olduğu gibi

özel uzmanlık gerektiren bir alan. Ancak bu alanda çalışan kişilerin bir hekim kadar bilgi sahibi olması beklenebilir. Elbette ki temel medikal konularda yeterli bilgi seviyesine sahip olmak ve terminolojiye hakim olmak gerekir ki bu, hem daha kaliteli haber yapılmasına hem de haber kaynaklarıyla daha sıcak ilişkiler kurulmasına katkı sağlar. Bunun Türk basınında büyük ölçüde başarılı olduğuna inanıyorum. Özellikle Eğitim ve Sağlık Muhabirleri Derneği (ESAM) üyesi olan sağlık muhabirleri, gerekli bilgi ve donanımına sahip gazetecilerdir. Bugün birçok gazete ve televizyonda görev yapan ESAM üyesi sağlık habercileri arasında, bu alanda deneyimi 10 ila 20 yıl arasında değişen meslektaşlarımız bulunur. Yaptığımız iş 'sağlık' öznesinin altında gerçekleşse de bizim mesleğimiz ve işimiz gazeteciliktir ve her bir meslektaşımız iletişim fakültelerinden mezun olan gazetecilerdir. Gazeteciye, kamu yararı ilgilendirir, o doğrultuda da haber yapar. Bu mantıkla yola çıkıldığında adliye muhabirlerinin hukuk, ekonomi muhabirlerinin üniversitelerin ekonomi ve işletme fakültelerinden mezun olan kişiler olması gerekir ki o zaman iletişim fakültelerinin kapısına kilit mi vurulmalıdır? Kaldı ki altı yıllık tıp eğitiminin ardından mezun olan bir doktorun, gazetecilik yapması hiçbir yerde beklenmiyor. Kısacası doktorlar da asıl mesleklerine sadık kalarak gazeteciliğe soyunmamalıdır. Kimi doktorlar bazı gazetelerde sağlık sayfalarında ya da köşelerinde yer bulsalar da 'sağlık haberciliğini' yapan kişi 'sağlık muhabiri'dir. Söz konusu doktorlar, ancak köşe yazarı statüsünde değerlendirilmelidir. Benim hekimlerden beklentim, sağlık haberlerini ve sağlık habercilerini daha dikkatli izleyip daha hakkaniyetli değerlendirmeler yapmalarıdır."

Türkiye'de sağlık muhabirinin profili

Türkiye'de sağlık haberciliği 1980'den sonra tırmanan bir ivme gösterdi. Bu dönemde daha çok meslekteki alaylı gazetecilerin yaptığı sağlık haberleri vardı. Daha sonra İletişim Fakülteleri'nden gazeteciler mezun olmaya başladı.

Sağlık muhabirlerinin yüzde 90'ı kadın.

Şu an yaş ortalaması 30 - 35 aralığında..

En az deneyimi olan sağlık muhabirinin deneyimi ortalama 7-8 yıl. Bu 25 yıl aralığına kadar çıkabiliyor.

Türkiye'deki bütün tıp kongrelerini, toplantıları, bilimsel çalışmalarını takip ediyorlar. Çok geniş bir aralıkta ve çok geniş bir perspektifte sağlık olayları ile ilgileniyorlar. Böyle bir aralıkta zaten gazetecinin konuya hakim olabilmesi için gündemi çok iyi takip edebilmesi ve toplantıları çok iyi izlemesi gerekiyor. Sağlık habercileri de bunu yapıyorlar.